

י"ל ע"י קרן תר"ג לזיכוי הרבים
לשבות נשמת הרבני הנגיד הנכבד
הרה"ח ר' אריה (לייבל)
ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

תורה שכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

פרשת משפטים - שקלים | גיליון ק"ח - שנה ג' | שבט תשפ"ו

פנינים מאירים
לשולחן השבת

פר"ס התורה

פשוט

כשהעני מתפלל על העשיר

אם חבל תחבל שלמות רעך עד בא השמש תשיבנו לו וגו' בַּמָּה יִשְׁכַּב וְהִיא כִּי יֵצֶעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חָנוּן אֲנִי (כב, כה-כו)

הבנה הפשוטה של הפסוק היא, שאם המלווה לא ישיב את הכסות ללווה, אזי הלווה העני ברוב צערו יצעק אל ה'.

אולם בדעת זקנים מבעלי התוספות כתבו להיפך, שפשוט הכתוב הוא לטובה, שאם המלווה אכן ניתנה כראוי וישיב הכסות לעני בלילה, אזי וְהִיא כִּי יֵצֶעַק אֵלַי – דהיינו שהעני יכיר לך טובה ויתפלל אל ה' שישפיע לך חסד בגלל הטובה שעשית לו, אזי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חָנוּן אֲנִי – כמו שאתה חנון ומרחם על בריותי, אף אני שנקרא חנון, אחון אותך ואברך.

רמז

המשפטי"ם - כל סוגי ההכרעות

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁטִי לִפְנֵיהֶם (כא, א)

חכמי הרמז מצאו בפסוק זה רמז לאופני ההכרעות שהדיינים מכריעים במקום ספק. המילה 'המשפטים' היא ראשי תיבות: ה'מוציא מחבירו עליו הראיה. מ'זחוק. ש'ודא-דדיני. פ'שרה. ט'ענין. י'חלוקו. מ'זנח עד שיבאר אליהו.

ומדוע נשמט הכלל של 'כל דאלים גבר?' מפני שלשיטת התוספות 'כל דאלים' אינה הכרעה, אלא שהדיינים רק מסלקים את ידיהם. ואמנם לפי הרא"ש ש'כל דאלים' הוא הכרעת הדיינים, זה מרמז בהמשך הפסוק 'אשר' – לפי שיטת הרא"ש, רבינו אשר, תשים לפניכם, תניח את החפץ לפני בעלי הדין, וכל דאלים גבר!

דרוש

הלוואה - בגלוי, צדקה - בסתר

אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ (כב, כד)

מדוע תחילה דיבר הכתוב בלשון רבים - אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי, דהיינו כללות העם, וסיים בלשון יחיד אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ.

את זו דרש הגאון רבי יהושע מאמאן זצ"ל, רבה של מרקש, בספרו 'יד חרוצים': קיים הבדל בין הצורה בה צריך יהודי להלוות כסף לחבירו, ובין הצורה בה הוא צריך לתת צדקה לעני. המלווה כסף חייב להלוות בנוכחות עדים, עד שאמרו חז"ל (ב"מ עה, ב) שהמלווה שלא בעדים עובר על איסור 'לפני עור לא תתן מכשול'. אולם שונים הם פני הדברים בנוותן צדקה לעני, שעיקר מעלתה היא דווקא במתן בסתר, שאף אחד לא ידע מכך.

וכך יש לדרוש את הכתוב אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה, כשאתה מלווה כסף לחברך, עשה זאת באופן של - אֶת עַמִּי בנוכחות אנשים עדים מעם ישראל, ומיעוט רבים שניים. אולם אֶת הָעֲנִי כשאתה נוותן צדקה לעני, עשה זאת באופן של עִמָּךְ - שרק אתה תדע מכך.

סוד

מלאך בדמות משה

וַיֵּקֶם מֹשֶׁה חֲצִי הַדֶּם וַיִּשֶׁם בְּאַגָּנָת (שמות כד, ו)

רש"י כותב: וַיֵּקֶם מֹשֶׁה חֲצִי הַדֶּם - מי חלקו? מִלָּאךְ בָּא וְחָלְקוּ. מקור דברי רש"י הוא במדרש (ויק"ד ו, ה), שם אמרו שהמלאך בא בדמותו של משה והוא חילק את הדם.

רש"י אמנם אינו כותב מי הוא המלאך שחילק את הדם, אולם כותב בפירושו 'די משה' על המדרש, שאותו מלאך שבא בדמותו של משה וחילק את הדם, הוא המלאך מטטרו"ן (הנוכח ברש"י לעיל כג, כא), וזה נרמז בפסוק וַיֵּקֶם מֹשֶׁה חֲצִי הַדֶּם - 'מש"ה' ראשי תיבות מ'טטרו"ן ש"ה ה'פנים.

בספר 'חשב האפוד' הוסיף רמז לדבר, שהתיבות 'חצי הדם', עולים בגימטריא קנ"ז, והרי פעמיים 'חצי הדם' (שהרי היו שני חצאים), עולים בגימטריא בדיוק כמספר 'מטטרו"ן'!

נושאי הפרשה:

- ה'לכות גנב • הלכות עבדים • הלכות רוצח • הלכות מכה ומזיק • ארבעה שומרים • הלכות דינים • מצוות שפי' אדם לחברו ובין אדם למקום • שבת ומועדים • הקנה לפניסה לארץ • לפני ואחרי קבלת התורה.

פרשת משפטים, עשירה בשלל רב של מצוות שנאמרו בסיני, ברפ"ח דיני ממונות ותשלומי נזקים, אף לצדדים עוד הלכות במגוון נושאים. ולסיים - אזהרות לקראת הכניסה לארץ ישראל, ותאור הימים שלפני ואחרי קבלת התורה.

ז. מצוות ה'

הרבה מצוות ישנן שבין אדם לחברו מופיעות בפרשה, כגון: א. איסור לצער יתום ואלמנה וגו'. ב. לשון הרע. ג. השבת בהמה שנאבדה. ד. מצות פריקת בהמה. ה. מופיעות בפרשה מצוות שבין אדם למקום, כגון: א. ביכורים. ב. איסור קללה כלפי שמים, וכלפי נשיא. ג. איסור הזכרת עבודה זרה. ד. איסור טריפה, ומצות השלכתה לכלב. ה. עונש למכשפים. ו. בשו' בחלו. ז. פדיון הבן. ח. בכור בהמה ט. הקרבת בהמה רק לאחר שמונה ימים. י. איסור לינת קרבן חוץ למזבח. יא. שמירת שבת לעבדים ולבהמות. יב. שלש גזלים. יג.

ביעור חמץ לפני הקרבת הפסח. יד. דיני שמיטה.

ח. מלאך מטטרו"ן

לקראת הכניסה לארץ, נאמר ליהודים שמאחר ויחטאו לא ילך ה' עמם, אלא מלאך מטטרו"ן ילך לפניהם, ועליהם להיזהר לשמוע בקולו. אם כה יעשו, יברך ה' את חלמם ומימם, הם יהיה תמיד בריאים, וה' יירדוף את אויביהם. כן הצטוו לשבור את אלילי ומזבחות הגוים.

ט. 12 מזבחות

ביום ד' בסיון, לפני

קבלת התורה, עלו אהרן ובניו להר, וכאשר נדב ואביהוא הסתכלו במראה כבוד ה', נגזרה עליהם מיתה. ביום ה' בסיון בנה משה 12 מזבחות, והבכורות הקריבו קרבנות. היהודים טבלו ונימולו, ומשה הוזה עליהם דם קרבנות. כן הקריא משה באזניהם את הספר שכתב אתמול מבראשית עד מתן תורה, וישראל ענו 'נעשה ונשמע'. אחר מתן תורה עלה משה להר למשך 40 יום לקבל התורה, והזקנים ואהרן וחור התמנו לשפוט את העם.

התורה וההפטרה

השבת מוסיפים לקרוא את 'פרשת שקלים' אודות תרומת מוצית השקל למשכן, ולכן מפטירים בספר מלכים, שם מסופר שיהואש המלך תיקן שהכספים המובאים למקדש יהיו לכהנים, אך כיון שלא עשו את מלאכתם לתקן את בדיק הבית, העמיד במקדש תיבה, וכל הכסף שהובא למקדש הוכנס לתוכה לטובת בדיק הבית.

א. מוכן לאכילה

לאחר קבלת התורה אמר ה' למשה, שאין די ללמד לישראל כל הלכה כמה פעמים עד שידעו לצטט אותה בעל פה, ללא הבנת הטעם והפירוש, אלא יגיש הדברים עד שיבינו את טעמיהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכילה.

ב. 24 שעות

עבד ושפחה עבריים, משתחררים לאחר שש שנות עבודה, או בשנת היובל. במידה והעבד מבקש להמשיך לעבוד, רוצעים את אוזנו והוא עובד עד היובל. אמה עבריה משתחררת כשהיא נערה.

אדון המכה עבדו הכנעני, והעבד מת לאחר 24 שעות, האדון פטור ממתתה. במידה והשחית האדון את אחד מאבריו, העבד משתחרר.

ג. השכם להורגו

מותר להרוג גנב במזחלת כשהוא בא בוודאות להרוג, כי הבא להרוג - השכם להורגו. הגנב משלם כפל, או ארבעה וחמשה אם טבח או מכר שור או שה. ואילו הגונב איש ומכרו, חייב מיתה.

ד. דמי אבטלה

גם נגלד בפרשה דין ההורג במויד או בשגגה, ודין החובל בחברו, שעליו לשלם הוצאות הרפואה ודמי אבטלה, ולפעמים גם דמי נזק וצער.

ה. ארבעה אבות

ישנם ארבעה אבות נזיקין: א. שור תם ומועד שנחנך בהמה או אדם. ב. בעל חיים שהזיק בשן או ברגל. ג. הזיק על ידי אש. ד. הפותח בור ברשות הרבים. מבואר בפרשתנו גם חיוב התשלומים של ארבעה שומרים: א. שומר חנם. ב. שומר שכר. ג. שוכר. ד. שואל.

ו. דיינים והלואות

מופיעות בפרשה הלכות רבות הנוגעות בבית דין, כגון: הכרעה על פי רוב; ערעור על פסק דין; האיסור לזכות עני שלא בהלכה; איסור שוחד; איסור לדיין לשמוע צד אחד שלא במעמד הצד השני; איסור להעיד שקר בבית דין. כן נגלד את המצוה להלוות כסף לזקוק לכן, ואיסור הלואה בריבית. חל איסור לגבות הלואה בחזקה ממי שאין לו לשלם, ויש להחזיר משכון כשהלווה זקוק לכן.

חיים של תורה

שיעור בחומש ורש"י לאחר התפילה

בשיחה לבני ישיבתנו, אמר הרה"ק בעל 'ישועות-משה' מייזניץ זי"ע: 'רציתי לעורר על החובה ללמוד חומש עם פירש"י מדי שבוע. אמנם לא כללנו לימוד זה בין שאר שיעורי הישיבה, אך האחריות מוטלת על כל אחד לעצמו שלא להזניח לימוד חשוב זה.'

לא תהיה כנושה

לא די שיהודי מקיים מצוה ומלווה מכספו לחברו, אלא, אנו לומדים כאן, שאם לאחר ההלוואה נודע שאין ללווה יכולת לפרוע את החוב, אין להלחץ אותו להשיב את ההלוואה, ואדרבה יש להתנהג כלפיו כאילו מעולם לא לווה כסף, ונפסק בשולחן ערוך (ח"מ צג, ב): 'אסור לנגוש את הלווה לפרוע, כשיודע שאין לו, ואפילו להראות לו, אסור, מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע'.

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה (שמות כב, כד) לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו, אל תהי דומה עליו כאילו תלוהו, אלא כאילו לא תלוהו, כלומר לא תכלימהו (רש"י).

לא עובר ברחוב שלך...

יהודי מתושבי העיר בריסק לווה כסף מאת הגה"ק רבי חיים מבריסק זצ"ל, אך עקב מצבו הדחוק, לא השיב היהודי את ההלוואה. מרן הגר"ח לא אמר לו מילה, וכך עברו חודשים ארוכים וההלוואה טרם נפרעה.

ביום מהימים פגש הלווה את רבי חיים, ובקוצר דעתו העז הלווה את פניו ואמר לו: איזו 'בטלות' היא מצד הרב, שאיננו זוכר כלל שהלווה לי כסף!...

ענה לו רבי חיים: אתה חושב ששכחתי מההלוואה?! הלא מבית עד בית הכנסת יש דרך קצרה שתמיד הייתי הולך בה, אך מאחר ודרך זו עוברת סמוך לביתך, הרי מיום שהלוויתני לך כסף הפסקתי ללכת בדרך קצרה זו, כדי שלא לעבור ליד ביתך ולא להיכשל באיסור 'לא תהיה לו כנושה', ולכן אני מתאמץ בכל יום ללכת בדרך הארוכה... אני זוכר היטב מההלוואה, ודווקא בגלל כך אני לא ניגש אליך, וגם לא עובר סמוך לביתך!...

כספי הנדוניה שאבדו

כאשר נישאה בתו של הגביר רבי יעקב ברלין ממיר זצ"ל [אביו של הנצי"ב מוואלוז'ין זצ"ל], הוא נתן לה נדוניה גדולה, והפקיד את כספי הנדוניה בידי עשיר מפורסם מהעיר סלוצק.

כעבור תקופה יצאה שמועה כי העשיר מסלוצק הסתבך כלכלית ועומד להכריז על פשיטת רגל, כך שיש חשש לגורל הכסף שהופקד בידו. ישבו בני משפחתו של רבי יעקב על המדוכה, עד שהוחלט כי רבי יעקב בעצמו יסע לסלוצק אל העשיר וינסה להציל את כסף הנדוניה.

יצא רבי יעקב לדרך, ולאחר שבוע שב ממסעו אל משפחתו הממתינה והמייחלת. 'האם הצלחת? כמה כסף הבאת?' שאלו בני ביתו מבלי יכולת להתאפק. אך רבי

לב לרעת

הכרת והבנת
מושג בתורה

ויראו את אלקי ישראל ותחת
רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם
השמים לטהר (שמות כד, ט)

ביום ד' בסיון שלפני קבלת התורה, בעת שעלו להר, הציצו נדב ואביהוא והזקנים, וראו ראייה רוחנית של מראה כבוד ה', כאשר כביכול תחת רגליו מראה של לבנה העשויה מ'אבן ספיר' [וזה היה תחת רגליו בשעה שעבדו ישראל בחומר ובלבנים]. כן היה תחת רגליו כביכול מראה של אור ושמחה כגון השמים כשהם צלולים וברורים ללא עננים [מראה זה היה כשנגאלו].

ה'ספיר' היא אבן טובה ויקרה, והיא היתה גם אחד מאבני החושן (שמות כח, יח). בתרגום ירושלמי כתוב שאבן הספיר צבעו לבן, וכן הביא באבן עזרא בשם רבי סעדיה גאון. אולם לדעת האבן-עזרא צבעו אדום, ואילו בהדר זקנים וכן בפירוש רבי יוסף בכור שור כתבו, שצבעו כעין תכלת. ובחזקוני כתב שהיה זה בגוון 'תכלת-ולבן', וז"ל: 'יש ספיר שחור, וזה ספיר כעין לבן, והוא כעין תכלת בלוי' בלע"ז, עכ"ל (ולכאורה כוונתו לתכלת בהירה, ולא תכלת כהה).

ענינים לראות

הבנת מילה
אחת בתורה

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם
השמים לטהר (שמות כד, ט)

יכול יהודי לשמוע פסוק זה בקריאת התורה, ואם לא ילמד היטב את פירוש רש"י, סביר להניח שהוא יטעה בהבנה הנכונה והפשוטה של הפסוק: **כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהֵר**, שכן הוא יפרש לעצמו את הפסוק כך: מראה כבוד ה' היה כמו השמים הטהורים והצלולים בעצמם.

אולם רש"י מחדש שפירוש המילה **כְּעֶצֶם** אינו מלשון השמים בעצמם, אלא **כְּעֶצֶם** פירושו: כְּמִדָּה, כפי שתרגם אונקלוס **כְּמִמְחֵזִי שְׁמַיָא**. דומה לכך אנו מוצאים במגילת איכה (ד, ז) **אֲדָמוּ עֵצִים מְפִינִים**, ופירש שם רש"י: 'שהיו מראיהם אדום מפנינים'.

אזנינים לשמוע

כללי רש"י הק'
בדקדוק הלשון

צַד או צִד או צִדָּד? | ואֲשֶׁר לֹא צִדָּה וְהָאֱלֹקִים אֵינָהּ לִידוֹ
(שמות כא, יג)

בחנויות הספרים בימינו לא ניתן להשיג את 'ספר המחברת', אבל מדובר בספר ישן נושן, שחיברו רבי מנחם בן [יעקב ממשפחת] סרוק מספרד. ספר זה עוסק בתחום הדקדוק, כשהמחבר אסף מלות המקרא ועשה מהן 'שרשים'.

פירושו של רבי מנחם בן סרוק מוזכרים רבות בפירוש רש"י, וספרו 'המחברת' מוזכר בפירוש רש"י בפרשת השבוע, כשרש"י מצטט מדבריו וכותב כנגדו: **זֶאִין אִנִּי מוֹדֵה לוֹ!**

על הפסוק **וְאֲשֶׁר לֹא צִדָּה**, מזכיר רש"י שיש שלש אפשרויות לכאורה כיצד לפרש את המילה 'צִדָּה'. א. כפי שכותב רבי מנחם בספר המחברת, שזהו מלשון 'צִד' צִיד, וכמו שאומרים שפלוגי 'צד חיות', אפשר לומר שהוא 'צדה חיות'. כך שכוונת הפסוק כאן היא: 'אשר לא רדף אחר חבירו לצוד אותו ולהורגו'.

אולם רש"י אינו מודה לו, וכותב שפירוש זה אינו נכון, כי בצידת חיות לא אומרים 'צדה', אלא 'צד'.

ב. לפיכך מפרש רש"י את המילה 'צִדָּה' שהוא מלשון 'מארב', כדוגמת הכתוב שאמר דוד לשאול המלך (שמואל א' כד, יא) **וְאַתָּה צִדָּה אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ**, שפירושו 'אתה אורב לנפשי לקחתה', כך שכוונת הכתוב כאן היא: 'אשר לא ארב לחברו על מנת להורגו'.

ג. רש"י מציין, שיתכן והיה ניתן לפרש את המילה 'צִדָּה' מלשון 'צד' [כמו צד ימין וצד שמאל], והכתוב יפרש 'אשר לא חיפש שום צד להרוג את חבירו'. אולם רש"י מעיר שגם על פירוש זה יש להרהר ולפקפק [כי אם הכוונה מלשון 'צד' היה הכתוב צריך לומר 'צידד' ולא 'צדה'].

לרעת חכמה ומוסר להבין

פניני מוסר, חכמה, וחיזוק, מתוך פסוקי הפרשה

בור ברשות הרבים...

וכִּי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִקְרֶה אִישׁ בּוֹ (שמות כא, לג)
רגל היה הגה"ק רבי ישראל מסלנט זי"ע לומר: אדם אשר עצוב רק בלבו, הרי זה בור ברשות היחיד, אבל אדם המתהלך בין הבריות עם פנים נפולות ועצובות, הרי זה 'בור ברשות הרבים'...

הפירוש שהמלאכים לא הכירו

וְאֵלֶּה הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לְפָנֶיהֶם (שמות כא, א)
סיפר הרה"ק רבי צבי הירש מרודניק זי"ע, שקיבל מפי

צדיקים, שפעם אחת הסתלק לבית עולמו ילד קטן וצעיר לימים, וכשעלה למרום שאלו אותו: מה למדת בעולם? ענה הילד: חומש עם רש"י. שאלו אותו: איזה פסוק למדת. ויען הילד: למדתי את הפסוק 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם'. הוסיפו לשאלו: ואיך פירשו לך את הפסוק הזה. פתח הילד את פיו והתחיל לומר את הפסוק עם ביאורו הפשוט בשפה המדוברת כפי שלמד בבית תלמודו.

לשמע דבריו התעוררה שמחה גדולה בכל העולמות וכל מלאכי מרום באו לשמוע את דבריו, כי מעולם לא

שמעו פירוש כזה על פי פשוטו של מקרא, שכן הם ידעו רק את פירוש הפסוק בדרך הסוד על פי שורשו בגבהי מרומים, אבל את הפשט הפשוט לא ידעו עד אותה היום!

תשלומי ביטול תורה

אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקמה המכה רק שבתו יתן (שמות כא, ט)

בדרך צחות פירש הרה"ק בעל אמרי חיים מוויז'ניץ זי"ע את הפסוק: לכאורה יש לשאול מדוע המכה את חברו אינו משלם גם עבור הביטול?

תורה של המוכה בעת חוליו? אך באמת התשובה מרומזת בפסוק **אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו** – כלומר, אם אנו רואים שכאשר יתרפא המוכה ויקום ממיטת חוליו, הוא יתהלך בחצות ויטייל על משענתו – כהולכי בטל, אז ונקמה המכה – פטור המכה מלשלם עבור ביטול תורה של המוכה, שהרי סימן ברור שאין אדם זה עוסק בתורה, אם כעת כשהוא בריא יש לו פנאי לטיול והליכה. רק שבתו – פירוש, אם רואים שבקומו מחוליו מיד מתיישב הוא ללמוד תורה, אזי יתן צריך אכן המכה לשלם גם עבור ביטול תורה בתקופת המחלה...

כיצד מתקרבים אל ה'?

ונקרב פעל הפית אל האלקים

גם יהודי שנאלץ לעבוד לפרנסתו כל היום, המכונה 'בעל-הבית', שאינו זוכה ללמוד תורה כל היום, גם הוא יכול להתקרב אל האלקים, והדרך לכך היא - **אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, כשהוא עושה מלא ומתנו ביושר ואמונה!**

(הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זי"ע)

פרשת משפטים מחולקת לשתי פרשיות?!

אודות המנהג שנהגו ברצלונה ובאלג'יר לחלק (בחלק מהשנים)
את פרשת משפטים לשני חלקים, ולקרוא אותה בשתי שבתות
וגם: איך הנידון קשור - לימים בהם חל ראש השנה?

מנהג תוניס ואלג'יר

מעניין לציין שמנהג זה היה נהוג גם בקהילות תוניס ואלג'יר (כפי שמביא הגר"מ מאזוז זצ"ל בספרו סולת נקיה עמוד ס), שבשנה בו חל ראש השנה בימים חמישי-שישי, היו מחלקים את פרשת משפטים לשתי פרשיות.

רש"י בפרשת 'אם כסף'

גם לרבות יש לציין את לשונו של שו"ת תשב"ץ (ח"ב סימן רמז) כשהוא מזכיר דברי רש"י על פסוק המופיע בחלק השני של פרשת משפטים וכותב: 'רש"י ז"ל כתב בפרשת אם כסף תלוה'. הרי שגם הוא קרא לחלק זה של הפרשה בשם 'פרשת אם כסף'.

מה מפטירים?

מנהג זה, שכאמור הוא מנהג ברצלונה, אכן הוזכר ב'ספר השלחן' לרבי חייא ב"ר שלמה מברצלונה, תלמיד הרשב"א, ושם גם מציין וכותב איזו הפטרה היו

מפטירים בשבת בו קראו בתורה פרשת 'אם כסף', שהפטירו בספר ירמיהו, פרק לא, בהפטר 'הנה ימים באים נאם ה' וגו'.

לא נזכר משה

יש שהעירו הערה בעלמא, אודות חלוקת פרשת משפטים לשתי פרשיות, כי הנה ידוע מה שכתבו הראשונים, ומקורו בזוהר הקדוש (ח"ג, רמז, א) שלפי שאמר משה רבינו

(שמות לב, לב) 'אחני נא מספרך אשר כתבת', נמחה שמו מפרשת תצוה בלבד (והארכנו בזה אשתדק במדור זה בפרשת תצוה). והרי אם נחלק את פרשת משפטים לשני חלקים, נמצא שבחלק הראשון מתחילת פרשת משפטים עד אם כסף, גם לא נזכר שמו של משה, ומדוע אמרו שרק בפרשת תצוה לא נזכר שמו.

לסיים בדבר טוב

עוד יש שהעירו אודות חלוקת פרשת משפטים לשתי פרשיות, שלפי חלוקה זו נמצא שהפרשה הראשונה מסתיימת בדבר שאינו טוב, בפסוק 'והיה יום זה יום שנים עשר פרשיות, וכנגד זה יש גם בחומש שמות שנים עשר פרשיות. ובפשוטות דבריו תמוהים, שהרי בחומש שמות יש רק אחת עשרה פרשיות. וכבר תמה כן הגאון רבי יצחק פאלאג'י זצ"ל בספרו אבות אבות הראש

(ח"ב, אבות תקנום, אות מ"ט) אולם, הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א בספרו 'הדר יעקב' (ח"ו סימן י"ד) מיישב בפשוטות, שבדו"א כוונת האברבנאל למנהג הנזכר, שפרשת משפטים מחולקת לשתי פרשיות, כך שאכן יש בחומש שמות י"ב פרשיות.

מנהג ברצלונה

ברם, מנהג זה לא היה נהוג כל השנים, אלא כפי שנכתב בהערות על ספר החינוך מהדורת 'מכון ירושלים', שמנהג זה, שהוא 'מנהג ברצלונה', היה נהוג רק בשנים מעוברות, בהן יש בחורף כ"ט שבתות, ועד פרשת מצורע יש רק כ"ח פרשיות, ומאחר ויש לקרוא פרשת מצורע לפני פסח (ראה שו"ע או"ח סי' תכח), לכן הוסיפו פרשת אם כסף.

גר שמל ולא טבל – האם הוא גר?
ויקח משה חצי הדם וישם באגנת ויחצי הדם זרק על המזבח וגו' ויקח משה את הדם ויזרק על העם (שמות כד, ו-ח)

אבותינו במצרים

הגמרא במסכת יבמות (מו, א) מביאה מחלוקת בין גר שרק נימול ולא טבל לקבלת הגירות. לדעת רבי אליעזר, הריהו גר, שכן מצאנו באבותינו כשיצאו מצרים והלכו לקבל התורה, היו כגרים, והם רק נימולו ולא טבלו. וחכמים אומרים: גר שטבל ולא מל, או שמל ולא טבל, אינו גר, עד שימול ויטבול.

כיבוס מהו?

בהמשך הסוגיא (עמוד ב) מביאה הגמרא את דברי רבי יהושע, שגם הוא סובר שאין נעשה גר עד שיטבול, ולדעתו אי אפשר להביא ראיה מקבלת התורה, כי הוא סובר שגם אצל אבותינו בקבלת התורה היתה טבילה.

שואלת הגמרא, מניין לו לרבי יהושע שהיתה טבילה גם באבות? אם תאמר מהכתוב בפרשת יתרו (שמות יט, י) 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר, וכבסו ושמלותם', ומאחר שהיו צריכים טבילת בגדים בוודאי היו צריכים גם טבילת הגוף. אין מכך הוכחה, כי משמעות הכיבוס של

אילו לדעת רבי אליעזר החולק וסובר שמל ולא טבל הרי זה גר, כותבים שם התוספות (ד"ה ורבי יהושע) שרבי אליעזר סבר שלא טבלו בקבלת התורה, והוא חולק על הכלל של 'אין הזאה בלא טבילה'. וב'תוספות ישנים' שם כתבו באופן אחר, שרבי אליעזר סובר שלא היתה כלל הזאת הדם על ישראל בקבלת התורה, ומה שנאמר 'ויזרוק על העם' הכוונה שזרק על המזבח לכפר על העם.

כללי רש"י

השאלה הגלויה והשאלה הנסתרת

פירושו בדרך שאלה ותשובה, אזי באותם מקומות יחידים בהם רש"י כותב דבריו בדרך שאלה ותשובה, בהכרח שכוונתו ליישב עוד שאלה נוספת, שאלה סמויה שלא הוזכר מפורש.

כך כותב בספה"ק 'דעת משה' (פרשת יתרו, עה"פ ויהי ממחרת) בשם אביו הרה"ק המגיד מקוז'ניץ זי"ע: 'דבכל מקום שמביא רש"י ז"ל קושיא, הוא משום שהיה קשה לרש"י ז"ל קושיא אחרת, וע"י קושיא זו שמביא, מתורץ קושיא השנייה'.

וכן כתב בספר 'קורני ראם' (פרשת ויצא): 'שיש קבלה בדינו על דברי רש"י ז"ל, שאין רש"י ז"ל מקשה הקושיא בהדיא, אלא א"כ יש קושיא אחרת נעלמת, ובמה שיתרץ רש"י ז"ל בקושיא המבוארת, יתורץ ג"כ הקושיא הנעלמת'.

תולדות רש"י הק' קורות חייו • רבותיו תלמידיו • חיבוריו

פרק ט' – רש"י וחכמת הרפואה

מפי החכם היהודי. בינתיים חלה הגוי במחלה מסוכנת, ורש"י שידע את חכמת הרפואה טיפל בו במסירות עד ששב לאיתנו. כשהגוי החלים, סירב רש"י לקבל ממנו כל תמורה, רק ביקש ממנו הבטחה שאם יהודי יהיה זקוק אי פעם לעזרתו, הוא יעמוד לימינו.

הביקור בפראג

כעבור שנים, התפרסם רש"י והגיע לעיר פראג, שם התקבל בכבוד מלכים. בראות הדוכס של פראג שהיה שונא ישראל - את הכבוד הגדול שחלקו לרש"י, ציוה להביא לביתו את רש"י כשהוא אוזק באזיקים. ברחוב החלו הגויים לפרוע פרעות ביהודים לשמע דבר המצעד.

משוהבא רש"י אוזק אל בית הדוכס, שהה שם בישיף גדול - היה זה אותו הגוי שריפא רש"י - הבישוף הכירו וקם לקראת רש"י בכבוד רב וסיפר לדוכס את הטובה אשר עשה רש"י עמו. לשמע הדברים שחררו הדוכס מיידיית מכבלי האזיקים, הורה לדכא מיידיית את הפרעות ברחובות ומאז הפך לאוהב ישראל שהאיר פניו ליהודים בכל עת.

רש"י – בקי בחכמת הרפואה

בהקדמה לספר 'רפואה' (חיבור איש מלומד נוצרי-ערבי המוזכר באגרות הרמב"ם בשם 'נחנ' בן יצחק, והועתק ללשון הקדוש ע"י רבי קלנימוס לבית מאיר, ונדפס באמסטרדם שנת ש"ע) מסופר כי רש"י הקדוש התעסק ברפואות, והניח אחריו ספר כתב-יד של כמאה קונטרסים אשר עוסק ברפואות הנזכרות בתלמוד בבלי.

הדברים הובאו גם בספר 'אוצר הספרים' (לר' יצחק אייזיק בן יעקב מוויילנא, נדפס בשנת תר"מ), שם כתב, שיתכן ורש"י חיבר את הספר 'מאה דפין' הנזכר בספר 'סדר הדורות' שספר זה עוסק ברפואות הנזכרות בגמרא.

רפואת הנזיר

בהקשר לבקיאיותו של רש"י בחכמת הרפואה, מסופר, שבמשך שנות גלותו הגיע רש"י למדינה בארצות המזרח, שם פגש בו נזיר נוצרי, שהתווכח עם רש"י בענייני אמונות ודעות, והתפלל לשמוע תשובות מחוכמות

תורתך שעשועי

פרפראות וחידודים על פרשת השבוע

תשובות למדורי 'תורתך שעשועי' ניתן לשלוח דרך קו 'קול התורה' או בדריים+

חידור בפרשה

דיבורים:

- היכן אנו מוצאים בפרשת השבוע, בחומש ו/או ברש"י:
- אדם שבוודאי לא ישתוק.
 - אדם שולוק דבור מאדם אחר.
 - ג. דיבורים מעטים הכוללים בתוכם מאות דיבורים.
 - ד. עריכת דיבורים כמו אוכל על שולחן.
 - ה. דבר הגורם לקלקל דיבורים ישרים.

יוסיף דעת

שבועית חייבת בביכורים?

על הכתוב בפרשתנו (שמות כג, יט) **רְאִישִׁית בְּפִרְיָ אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ**, כותב רש"י: **"אף השביעית חִיבָת בְּכַנּוּרִים, לִכְךָ נֶאֱמַר אִף כָּאֵן בְּמִרְיָ אֲדָמָתְךָ**, ולכאורה יש לתמוה, מדוע שבועית חייבת בביכורים, הרי נאמר כאן **"ביכורי אדמתך"**, ודרשו במסכת ביכורים (פרק א) שהנוטע בקרקע שאינה שלו, אינו מביא ביכורים. וכן נאמר (דברים כו, י) **רְאִישִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי ה'**, שצריכים להיות הפירות שלו, ואם כן בשביעית שהקרקע והפירות הם הפקר, מדוע יתחייבו הבעלים בביכורים?

כמונח בקופסא

קרבת תמיד

בפרשתנו נאמר (שמות כד, ו) **וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיָּשֶׁם בְּאֵמָתוֹ**. באחת בחמשה חומשי תורה כותב רש"י שיש איזו הלכה מהלכות קרבן תמיד, הגלמדת מפסוק זה של **"וישם באגנות"** היכן הם דברי רש"י אלו?

קטן היורה

חידודים בתבנית ופסוקי הפרשה

- היכן בפרשתנו יש פסוק, בו מופיעה אותה מלה שש פעמים?
- היכן בפרשתנו שלשה פסוקים רצופים המסתיימים באותן שתי מלים?

יניק וחכים

שאלות מיומנות מתוך הפרשה

- היכן מצינו בפרשתנו עבד נכנעי שיש לו שנים של תינוק?
- איזו הלכה בפרשתנו אם איש גדול עושה זאת לילד הוא חביב, ואם ילד עושה זאת לאדם גדול, הוא פטור?
- היכן מוזכר בפרשתנו שקל אבן מרחם על בגו?

פירושים בשלח

יוסף דעת - למה נכלל משה עמהם?

על הכתוב בפרשת בשלח (טז, כח) **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנָּה מֵאַנְתָּם לְשׁוֹמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרוֹתַי**, כותב רש"י: **"עד אנה מאננתם - מושל הדיוט הוא, בהדי הוצא לקי כרוב, על ידי הרשעים מתגנין הכשרין"**. מבואר כאן שהטעם שנכלל משה עם הרשעים, כי על ידי הרשעים מתגנינים גם הכשרים. ותמוה, שהרי לעיל (פסוק כב) כתב רש"י **"טעם מדוע נכלל משה עמהם, וז"ל שם: 'שעדיין לא הגיד להם משה פרשת שבת שנצטווה לומר להם וכו', ולכן ענשו הכתוב, שאמר לו עד אנה מאננתם, ולא הוציאו מן הכלל"**. וצריך עיון ביישוב הסתירה.

להלן תקציר של חלק נבחר מתוך אלפי התשובות שנשלחו למערכת על ידי לומדי תורה שבכתב:

- צדיק גמור שאין בו שום פגם, לא שייך אף להתגנות גם לא אבן הרשעים, רק כשיש איהו תביעה על הצדיק, אפשר שיתגנה יחד עם הרשעים (אור החיים הק').
- צריכים לשני הטעמים יחד, כי אם רק מצד שלא אמר את פרשת שבת בבלבד, למה חיכה הקב"ע עד עכשיו ולא הענישו עד עכשיו, ואי מצד הסברא של בהדי הוצא וכו' בלבד, א"כ היה צריך להיות כך בכל מקום שחטאו ישראל, אלא ששני הטעמים יחד גרמו לכך במלת יעקב).
- צריכים לשני הטעמים יחד כי מצד מה שלא הגיד להם מצות-שבת לא מספיק כדי לומר "עד-אנה מאננתם לשומר מצותי ותרתי", כי לא שייך בזה שלא היה שומר מצותיו ותורותיו, אבל השתא דישיראל חטאו, ונמש גם כן חטא קצת במה שלא הגיד מצות-שבת, לכך כללו עמהם ונדון אחר הכלל (גור אריה).
- וביתר ביאור: כי את בהדי הוצא לקי כרובא, הוא דוקא כשהכרוב סמוך להוצא, או לקי בהדי הוצא, אבל אם אין להכרוב שייכות להוצא למה ילקה בהדי, ולכן אמר שלמשה היה מגיע קצת עונש, אע"כ שלא הגיע לו עונש כזה שיאמר לו עד אנה מאננתם, ע"כ אמרו בהדי הוצא לקי כרובא אבל אם לא היה שום עונש לא ה' לו שייכות להוצא שילקה בהדי" (טעמא דקרא).
- בגלל שמשה ידע שיש רשעים בעם (ולפחות דתן ואבירים), היה לו לומר ולזרזם במצוות השבת, וכיון שלא הזהירם לכן

אהבת תורה

פרי עטם של לומדי תורה שבכתב

הקריאה שהשתבחה

כמי שזוכה לשמש כקורא בתורה למעלה מעשור בס"ד, אין בפי מילים להודות לכם על ההנאה שיש לי בזכותכם בקריאת התורה מידי שבוע! כשכל המוח והלב בתוך המילים. לא עוד קריאה מן השפה ולחוץ עם שימת לב רק על קדוק המילים, אלא קריאה עם הבנה והנאה של ממש. חשבותי שזו רק הנאה שלי, אבל מכמה תגובות של אברכים מהמניין שהקריאה "משום מה" השתבחה לה, נתנו לי תוספת של גושפנקא לתחושה זו. מאז חודש ניסן תשפ"ה, בעקבות הפרסום הנרחב שעושים את, הצטרפתי למשפחת 'תורה שבכתב', ומאז חיי בכלל השתנו, והקריאה בתורה בפרט.

י. חורי

מכירת החומשים זינקה

לכבוד מערכת 'תורה שבכתב', הנני בזה להביע את התרגשותי על המהפך הגדול שהוללתם. עד לפני כשנה או מעט יותר, התורה שבכתב היתה מונחת בקרן זוית פשוט כמשמער. בכל בית כנסת, בארון הפינת, היו מונחים החומשים אשר זוכים לעדנה מדי שבת בבוקר. אחת לכחודשיים יחלף הגבאי את הכרכים, וחוזר חלילה. באמצע השבוע, או סתם בליל שבת וכו', כמעט ולא ראו יהודים שיושבים ולומדים חומש ורש"י. זה נשמע לא הגיוני, אבל האמת צריכה להיאמר: זו היתה המציאות.

היום אחרי המהפך עשיתם את הבלתי יאמן! אין בית כנסת, מגן, התקלות, מסיבת מרעים או סתם נסיעה - שהתורה שבכתב איננה תופסת היום מקום של כבוד!

בכל בית כנסת ניתן לראות היום בוקר צהריים וערב אנשים מכל הגילאים לומדים חומש ורש"י בעיון (נ.ב.) אמר לי אחד העובד בהפצת ספרים גדולה שמכירת החומשים המבוארים זינקה בשנה האחרונה באחוזים בלתי נתפסים!... חברותות בחומש ורש"י של רבנים, ראשי כוללים, אברכים, בחורים וגם ילדים! זה פשוט בלתי נתפס אך חורה עטרה ליושנה ובכחול המזרח מאיר כיום בס"ד תורה של התורה שבכתב.

אינני נביא ולא בן נביא, אבל אין לי ספק שאתם עושים נחת רוח גדולה בשמים להקדוש ברוך הוא ונותן התורה יתברך שמו. יהי שרכם שלם מן השמים.

ג. אורלנסקי

זכות התורה

שמות הזוכים בהגרלות בפרשת בא

זוכים בהגרלות אברכים ותלמידי ישיבות גדולות

נבחנים קבועים - 100 שו: הרב חיים אליעזר בלינסקי - ערד, נחלת יצחק | הרב משה אהרון בנבליוביץ - ערד | הרב בנימין כהן - ירושלים, הניח הישיבות | סיכום יומי - 200 שו: הרב אליעזר כהן - מודיעין עילית, הרב אליהו הכר - ירושלים, מיר | הרב צבי יודלוביץ - מודיעין עילית | כולל נבון | הרב אהרן יוסף ורודאל - ירושלים, מיר | הרב יצחק טוקר - ירושלים, משכן יצחק | הרב יואל פנקס - ירושלים | הרב"ח מנחם שיינפלד - מודיעין עילית, תורה בתפארת | הרב"ח משה חזינסקי - מודיעין עילית, הרב שלמה אפרים רייד - ירושלים | הרב משה סטרינלינג - בני ברק, עמודי שמשון | הרב דוד יעקובוביץ - ירושלים, הרב אברהם יהושע כהן - בית שמש, ראש יוסף | הרב יהודה לייב דייטש - בית שמש, עומק המשפט | הרב אברהם יעקב דרוביני - נתניה | הרב שמעון גולדשמיד - ביתר עילית | הרב אפרים מייפלד - ירושלים, כנסת יהודה | הרב אברהם יצחק בראט - ביתר עילית, נחלת בני שמעון | הרב יהודה וייני - ירושלים, מיר | הרב שמחה בונם דוד סופר - בית שמש | הרב יעקב צבי וילברג - ירושלים, עטרת שלמה | הרב חיים כהן - בני ברק, בעלזא | הרב"ח שלום מארקוביטש - ירושלים, תולדות אהרן | הרב יעקב אהרן קריסניצקי - מודיעין עילית, בית אבא | הרב יצחק לב - אלעד, אור יצחק | הרב"ח ישראל קנפולמבר - בני ברק, מנחם מנדל | הרב אשר ליכטנשטיין - יו"ת | הרב"ח משה וובר - בית שמש, מיר | הרב"ח מנחם שנייד וינברג - ירושלים, יוני | כמנוח בקופסא - 150 שו: הרב"ח אברהם כרמל - תפרח, קרית מלך | הרב אברהם וינברג - קרית גת, כנסת ישראל-סלונים | חידוד בפרשה - 100 שו: הרב חיים שמואל ניימאן - ערד, הרב ראובן תנאל מצליח - טבריה, ליבו חפץ | יוסיף דעת - 200 שו: הרב צבי יצחק מנשה - ירושלים, חזון יוסף | הרב חיים חזקוני יחזקאל שטיין - נגעת זאב | מבחן מגור - ש"ס ובלכתך בדרך: הרב שמואל לניד - ירושלים, מיר | מבחן הפרטה - סו"כ: הרב"ח שלמה וולס - ירושלים, כנסת אליהו | סיכום שבועי - 500 שו: הרב בן ציון רפאלי - ירושלים, אהל תורה | הרב שלמה וויטער - ביתר עילית, רחמסטריווקא | הרב"ח יעקב זכר שמואל - מודיעין עילית, תורה בתפארת | הגרלה חודשית - 600 שו: הרב"ח שלום רוקח - ירושלים, דובר שלום בעלזא | הרב שלמה בורגל - נתניה, חזון יעקב | הרב אליהו חרשניין - קרית גת, יד רמה

זוכים בהגרלות תלמידי ישיבות קטנות וילדים

נבחנים קבועים - 50 שו: יניק זככים דוד יהודה אידלמן - בני ברק, וכוון מאיר | הרב"ח שמואל קשרי - בית שמש, ממלכת כהנים | סיכום יומי - 50 שו: יניק זככים משה קופמן - בני ברק, תפארת יעקב | הרב"ח חיים לובנקא - מודיעין עילית, הכולל משה שמואל | יניק זככים ישראל פורלוביץ - אופקים, תורת שמשון | הרב"ח שלמה ריזל - ירושלים, חיי משה | יניק זככים יוסי אבני - אלעד, חזון לנעם סלבודקה | הרב"ח אלטר משולם יצחק לייטנר - ירושלים, טשערנאביל | הרב"ח אהרן זאב וויטה - ירושלים, שער תורה | יניק זככים שלום אורוז - צפת, מגן אבות | הרב"ח אהרן מלאכי - בני ברק, דרך התורה | יניק זככים ישראל יודוביץ - בית שמש, קדושת לוי | הרב"ח שלמה בר שלום - ירושלים | יניק זככים יעקב יהודה לוי - מודיעין עילית, דרכי יוסף | יניק זככים שילה אורקבי - ירושלים, אור חדש | יניק זככים איציק יעקובוביץ - מודיעין עילית | יניק זככים אהרן רוטשילד - בני ברק, יניק זככים יוסף לנדאו - ירושלים, דושינסקיא | יניק זככים מאיר מוריסא - נגעת זאב, מוסדי עולם | יניק זככים יוסף שלום טוקר - ירושלים, תפארת יעקב | יניק זככים ישראל ברוימן - ירושלים | יניק זככים יצחק מנחם בליינסקי - תל אביב - יפ, שמחת אליעזר | הרב"ח צבי טורצין - בית שמש, כנסת מרדכי | כמנוח בקופסא - 50 שו: הרב"ח משה דוד דניגאלי - ירושלים, הכות שלמה | חידוד בפרשה - 50 שו: יניק זככים יהודה יניק זככים טוקר - עפולה, דרך אמת | סיכום שבועי - 100 שו: יניק זככים ישראל זילברשטיין - בני ברק, עטרת שלמה | הרב"ח מרדכי גוטליט - ירושלים | הגרלה חודשית - 100 שו: יניק זככים דוד אגנל - ירושלים, מאור חיים | יניק זככים בנימין זאב לפידות - מודיעין עילית, קנין התורה

לרישום והצטרפות ל'תורה שבכתב':
02-500-2018

מארה"ב: 1518-9881-351 | מאנגליה: 1433-0613-0131
מכן הוצאה לאור | אגף 'שיעורי תורה' | קו 'קול התורה' | מבחר שיעורים במגוון פסוק וסוגיות | סיכומים ומכתבים | שיעורי תורה | הגרלות ופרסים | גיליון שבועי | מיליטרי יום לפניות, תגובות והערות: 025002018@gmail.com

קריאת פרשת שקלים & המבאר

על פי פרוש רש"י הק'

הנמנים שמעבירים אותם בזה אחר זה. ושעור המטבע הוא - **מחצית השקל**, ואין הפונה למחצית שקל של חל שמשקלו שונה משקל הקדש, אלא המחצית יהיה **בשקל הקדש** - כלומר, אותו שקל אשר בו משתמשים לכל דבר שבקדשה, גזון לפדות שדה מהקדש, וכמה הוא שעורו של שקל זה - **עשרים גרה השקל**, בכל שקל שלם יש עשרים 'גרה' (מעות)², וכפי ערך שקל כזה יתנו **מחצית השקל** - שישעורו עשרה גרה (מעות), ואת זאת יתנו **תרומה לה'**.

ומפרש הכתוב מי נכלל בכלל 'איש' שחייב לתת מחצית השקל, רק **כל העבר על הפקדים** - כל היוצא לצבא [כפי הדרך למנות את היוצאים לצבא ולהעביר אותם בזה אחר זה בשעת המגן], דהינו רק איש **מבין עשרים שנה ומעלה יתן תרומה לה'**. העשיר לא ירפה לתת יותר ממחצית השקל והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומתו לה' **לכפר על נפשתיכם** - שעל ידי שישקרו אתכם במחצית השקל, ולא במגן לגוללות, יהיה זה לכם לכפרה ושמידה להציל אתכם ממגפה הבאה על ידי עין הרע [וראה הערה³].

ולקחת את כסף הכפרים - מחצית השקל שנתן לכפרה מאת בני ישראל ונתת אותו על עבדת אהל מועד - לצקת מהם את אדני הכסף לקרשי המשכן והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' **לכפר על נפשתיכם**.

1. הסכום הכולל נקרא 'ראש', משום שפרטי החשבון נכנסים תחתיו (גור אריה), או משום שנוהגים לרשום אותו בראש הדף (רא"ם).

2. כי השקל יש בו ארבעה זוזים (דינרים), וכל זוז (דינר) היה שווה אז חמש גרה (מעות), כך שבשקל יש עשרים גרה (מעות). [בדורות מאוחרים יותר העלו חכמים את שיעור הזוז, שיהיה שווה שש מעות].

3. פירוש נוסף: כוונת הכתוב למנון שמנו את ישראל בראש חודש אייר לאחר הקמת המשכן, אשר מכספי השקלים שהתקבלו במנון השני נקנו קרבנות ציבור, וקרבנות אלו נועדו לכפר על נפשותיהם.

לאחר מעשה העגל, כשהביא ה' מגפה בישראל, בקש ה' ממושה, לאחר יום הכפורים, לספר את בני ישראל, ובכך לבטא את חבתם, כמו בעלים של צאן המבקשים מהרועה לספר כמה נותרו מהצאן לאחר מגפה שהתפשטה בעדר הצאן. ועל כן: **וידבר ה' אל משה לאמר, כי תשא כאשר תבקש לדעת ולקבל לידך את ראש** - את הסך הכולל של בני ישראל, דהינו שיתקיה חפץ לדעת כמה הם כל ישראל יחדיו, **לפקדיהם** - דהינו כל ישראל הבאים להספר ולהמנות. אל תספר אותם כדרך של עולם שרגילים לספר אנשים לפי הגלגלת (הראש) שלהם, כי ספירת אנשים בדרך זו מעוררת עין-הרע העלולה לגרם למגפה, אלא הספירה תתבצע באופן של: **ונתנו איש - כל איש ואיש יתן מטבע עבור כפר נפשו לה'** - כפרה על נפשו לה' (שיציל אותו מהמגפה) **בפקד אתם** - בשעה שימנו אותם, ואחרי שיקחו את המטבעות מכלם, יספרו כמה מטבעות התקבלו, וכך ידעו את הסכום הכולל של כל בני ישראל. ואם כה יעשו אזי - **ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם** - לא תתפשט בהם מגפה של עין הרע העלולה להתעורר כאשר סופרים אנשים לפי הגלגלת, אבל כעת כשסופרים רק את המטבעות אין חשש זה.

באותה שעה הראה הקב"ה למשה כמין מטבע של אש, במשקל מחצית השקל, ואמר לו אודות אותו מטבע: **זה יתנו - מטבע כזה יתן כל איש ואיש מישראל העבר על הפקדים** - דהינו כל יהודי הבא להמנות, ודרך

אור פניך עלינו אדון נשא

בשבועות אלו זוכים אנו לקרוא את ארבעת פרשיות, פרשיות שקלים וזכור - לקראת ימי הפורים, ופרשיות פרה והחודש - לקראת ימי הפסח. צדיקי הדורות זי"ע הפליגו במעלת שבתות אלו בכלל, ובפרט בעת רצון של קריאת ארבעת פרשיות אלו, אשר בכוחם לפתוח שערי רחמים ורצון, שערי קדושה וטהרה, שערי רוממות והתעלות.

כדי שנוכל אכן לקיים כראוי את מצות שמיעת פרשיות אלו, בכונה ובהבנה, ערכנו את הפירוש הבהיר על פרשיות אלו, על פי פירוש

רש"י, כהמשך לסדרת הפרשיות המבוארות שבהוצאת 'תורה שבכתב' אשר התקבלו בכל תפוצות ישראל בחיבה יתירה - ולתועלת הרבים למען יוכל כל אחד לשלב את החלק של 'תכין לבם' יחד עם החלק של 'תקשיב אוזן', כאשר קריאת הפרשה מתוך הבנה והתעוררות הלב, בוודאי תשפיע על כל אחד את כל ההשפעות הנשגבות בפרשיות אלו, עדי נזכה בקרוב לבנין בית המקדש, לקיים מצות מחצית השקל בפועל, למחות את זרעו של עמלק, להיטהר באפר פרה, ולהקריב את הפסח במועדו, וכי"ר.

ושקל אשה בבית נכון ונשא